

Πολιτική

~~Οικονομική~~
Εύρο

Μία από τις προτεραιότητες του Κυβερνητικού Προγράμματος μετά τις εκλογές του 1985 ήταν η ουσιαστική αντιμετώπιση των σωρευμένων προβλημάτων της οικονομίας. Είναι η πρώτη φορά που μεταπολεμική ελληνική κυβέρνηση ανέλαβε τη πρωτοβουλία να διορθώσει μακροοικονομικές ανισορροπίες και να εξαλείψει διαρθρωτικές αδυναμίες μέσα σε ένα γενικό πλαίσιο οικονομικής πολιτικής, επιδίωξη του οποίου είναι η δημιουργία των προϋποθέσεων για σταθερή, αυτοπροωδούμενη αναπτυξιακή πορεία. Μία πορεία που, αντίθετα με την εμπειρία του παρελθόντος, να στηρίζεται στην εγχώρια αξιοποίηση του ανθρώπινου και φυσικού εθνικού πλούτου κατά τρόπο ανταγωνιστικό και έτσι να είναι λιγότερο ευάλωτη στους κλυδωνισμούς του διεθνούς περιβάλλοντος, που τόσο επηρεάζουν μια μικρή ανοικτή οικονομία όπως είναι η ελληνική, και να παρέχει τη δυνατότητα μεγαλύτερης ευχέρειας στον χειρισμό των εθνικών μας θεμάτων.

Η δημιουργία των προϋποθέσεων που εξασφαλίζουν υγιή αναπτυξιακή πορεία είναι έργο που απαιτεί αποφασιστικότητα στη λήψη αποφάσεων, σωστή διαχρονική ιεράρχηση των ενδιαμέσων στόχων, συνέπεια στην εφαρμογή των συγκεκριμένων πολιτικών. Είναι μία διαδικασία που αναπόφευκτα συνεπάγεται δυσκολίες και κοινωνικό κόστος, ιδιαίτερα αν ληφθούν υπόψη οι έντονες στρεβλώσεις και διαρθρωτικές αδυναμίες που χαρακτηρίζουν την ελληνική οικονομία, το μέγεθος των μακροοικονομικών ανισορροπιών που ~~έχουν υπάρξει~~ ^{δημιουργηθούν}, τις καθιερωμένες πρακτικές πολιτικής, καθώς και τα πρότυπα συμπεριφοράς που έχουν επικρατήσει στις κοινωνικές τάξεις. Είναι όμως μία σωστή κυβερνητική επιλογή που υπαγορεύεται από πολλούς παράγοντες: τη συνέπειά της προς τις ιδεολογικές αρχές του ΠΑΣΟΚ· το γεγονός ότι τα μεσοπρόθεσμα οφέλη που θα προκύψουν θα υπεραντισταθμίσουν το κόστος της μεταβατικής περιόδου· την αδυναμία συνέχισης της οικονομικής κατάστασης που επικρατούσε το 1984 και το 1985 αφού το μέγεθος των ανισορροπιών ήταν τέτοιο που θα οδηγούσε σε δυσβάστακτο χρέος και σε μη ελεγχόμενη διαδικασία πληθωρισμού χωρίς ουσιαστική οικονομική μεγένθυση. Οποιαδήποτε προσπάθεια αποφυγής του βραχυπρόθεσμου κοινωνικού κόστους με επιφανειακές διορθώσεις ^{θα απεδίδε πενιχρά οικονομικά} αλλά θα αύξανε δυσανάλογα το μεσοπρόθεσμο κόστος. ^{επιπλέον}

Τέλος, η επιλογή αυτή είναι συνεπής προς τον αυξανόμενο βαθμό αλληλεξάρτησης και ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών στο διεθνές περιβάλλον και ειδικότερα στον κοινοτικό χώρο όπου η δημιουργία της ενιαίας αγοράς θα απαιτήσει όχι μόνον ανταγωνιστική παραγωγική διαδικασία αλλά και συνεχή διόρθωση των συγκυριακών αποκλίσεων από τις μακροοικονομικές ισορροπίες.

Το διετές σταθεροποιητικό πρόγραμμα που εφαρμόζει η Κυβέρνηση από τον Οκτώβρη του 1985 εντάσσεται στο γενικό αυτό πλαίσιο οικονομικής πολιτικής. Αποβλέπει από τη μιά μεριά, στην καταπολέμηση των πληθωριστικών προσδοκιών, στην αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και στη μείωση του οικονομικού ελλείμματος της χώρας και από την άλλη πλευρά στην αποκατάσταση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Συνδυαζόμενο με διαρθρωτικές μεταβολές σε διάφορους τομείς της οικονομίας, όπως στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, στη φορολογία και στην οργάνωση και λειτουργία των αγορών, συμβάλλει στη δημιουργία των προϋποθέσεων για την επιδιοκώμενη αναπτυξιακή πορεία. Προτού προβώ σε μιά αποτίμηση των αποτελεσμάτων του προγράμματος, σε κριτική των μέσων επίτευξης των αποτελεσμάτων αλλά και σε εκτίμηση των δυσκολιών εφαρμογής του θα ήθελα να κάνω την εξής παρατήρηση. Όλοι οι πολιτικοί φορείς αποδέχονται το γενικό πλαίσιο οικονομικής πολιτικής καθώς και την ανάγκη επίτευξης των στόχων του σταθεροποιητικού προγράμματος γιατί γνωρίζουν ότι δεν υπάρχει εναλλακτική πολιτική. Πολλοί όμως, από καθαρά αντιπολιτευτική διάθεση, καταδικάζουν το κόστος που συνεπάγεται η σταθεροποίηση. Δεν υποκειννύουν όμως συγκεκριμένα εφαρμόσιμα βήματα επίτευξης των στόχων που να μη συνεπάγονται κόστος, ούτε τον τρόπο που θα οδηγηθούμε σε μιά υγιή αναπτυξιακή πορεία. Παράδειγμα το οικονομικό πρόγραμμα της Νέας Δημοκρατίας που όχι μόνο δεν έχει εσωτερική συνοχή αλλά στερείται σοβαρότητας αφού θέτει 20% στόχο αύξησης του ΑΕΠ στη πρώτη τετραετία χωρίς συγκεκριμένα μέσα πολιτικής και προτείνει την άμεση ένταξη της δραχμής στο μηχανισμό σταθερών ισοτιμιών του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος με ταυτόχρονη απελευθέρωση όλων των συναλλαγματικών περιορισμών. Άλλες απόψεις προτείνουν αναπτυξιακή και όχι σταθεροποιητική πολιτική ή σταθεροποίηση μέσω της ανάπτυξης, μέσω της προσφοράς.

Οι απόψεις αυτές είναι επιπόλαιες γιατί συνηθειτά ή ασυνείδητα φαίνεται πως αγνοούν την ύπαρξη των ελλειμμάτων, τους περιορισμούς που θέτουν στην άσκηση οικονομικής πολιτικής και την ανάγκη για σταδιακή προσαρμογή της οικονομίας. Εξάλλου, δεν προτείνουν συγκεκριμένα μέτρα πολιτικής που να υποστηρίζουν τις απόψεις τους.

Τα αποτελέσματα του προγράμματος είναι σημαντικά και ως προς τις δύο επιδιώξεις του. Το 1986, πρώτο έτος εφαρμογής του, καταπολεμήθηκαν οι πληθωριστικές προσδοκίες και ο πληθωρισμός αποκλιμακώθηκε κατά 8 μονάδες, από το 25% στο 17%. Παράλληλα το εξωτερικό έλλειμμα μειώθηκε από 3.300 εκατ. δολάρια σε 1.700 εκατ. δολάρια (από 10% του ΑΕΠ στο 4,3% του ΑΕΠ). Πρόσθετα αποκαταστάθηκε η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και η ~~οικονομική~~ ^{βελτιώθηκε σημαντικά} κατάσταση των επιχειρήσεων. Οι επιχειρηματικές επενδύσεις σημείωσαν μικρή ανάκαμψη έπειτα από πολλά χρόνια.

Η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και η μείωση του εξωτερικού ελλείματος συνεχίζεται το 1987 αλλά με βραδύτερο ρυθμό όπως προκύπτει από τα μέχρι τώρα διαθέσιμα στοιχεία. Θα υπάρξουν αποκλίσεις από τους στόχους (10% για τον πληθωρισμό και 1.250 εκατ. δολάρια για το εξωτερικό έλλειμμα) που προγραμματίσαμε. Οι αποκλίσεις που αναμένονται να σημειωθούν οφείλονται στις επιδράσεις παραγόντων που εντάσσονται σε δύο κατηγορίες: πρώτο, στις δυσμενείς επιπτώσεις εξωγενών παραγόντων, όπως η κακοκαιρία του Μάρτη και η άνοδος της τιμής του πετρελαίου, καθώς και στις επιπτώσεις από την εφαρμογή του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας. Δεύτερο, στη διαμόρφωση ελλειμμάτων στο δημόσιο τομέα σε επίπεδα υψηλότερα σε σχέση με τα προγραμματισθέντα. Αυτό τροφοδοτεί την κατανάλωση και, κατά συνέπεια, τις εισαγωγές και τον πληθωρισμό.

Κρίνόμενο στο σύνολο του το πρόγραμμα^{1/} θα έχει επιτύχει να προσαρμόσει σε σημαντικό βαθμό την οικονομία και να αποκαταστήσει τις σχετικές ισορροπίες. Σε σχέση με το 1985, ο πληθωρισμός θα έχει πέσει περίπου στο μισό και το εξωτερικό έλλειμμα θα έχει μειωθεί περίπου κατά 60%. Η πορεία της οικονομίας θα έχει τεθεί υπό έλεγχο και η αύξηση του εξωτερικού χρέους θα

1/ άν, φυσικά δεν υπάρξουν περαιτέρω μεγάλες δυσμενείς επιδράσεις από απρόβλεπτους παράγοντες

είναι μικρή σε σχέση με το παρελθόν. Παράλληλα το πρόγραμμα θα έχει επιτύχει πλήρως στον τομέα της ανταγωνιστικότητας και στη δημιουργία ευνοϊκού κλίματος για την επιτάχυνση της ανάκαμψης των παραγωγικών επενδύσεων. Τα αποτελέσματα αυτά είναι ακόμη πιο σημαντικά αν ληφθεί υπόψη ότι η απασχόληση διατηρείται περίπου στα ίδια επίπεδα με το 1985 ενώ ο ρυθμός ανόδου της οικονομίας στη διετή περίοδο 1986-87 θα είναι μικρός μεν αλλά θετικός.

Τα μέσα πολιτικής που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη των επιδιώξεων του προγράμματος είναι ο συνδυασμός της εισοδηματικής, συναλλαγματικής, δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής. Τα δύο πρώτα μέσα εφαρμόστηκαν με συνέπεια και έτσι η προσαρμογή της οικονομίας στον τομέα της ανταγωνιστικότητας ήταν πλήρως επιτυχής. Η εφαρμογή όμως της δημοσιονομικής πολιτικής, εμφανίζει δυσκολίες με αποτέλεσμα να μην ελέγχεται η συνολική ζήτηση στο βαθμό που προϋποθέτει το πρόγραμμα για την επίτευξη των στόχων του πληθωρισμού και του εξωτερικού ελλείμματος.

Η αδυναμία συνεπούς εφαρμογής της δημοσιονομικής πολιτικής και κατά συνέπεια της νομισματικής, σε συνδυασμό με την περιορισμένη δυνατότητα της εισοδηματικής και φορολογικής πολιτικής να θέσουν υπό έλεγχο το διαθέσιμο εισόδημα σημαντικών τμημάτων του πληθυσμού και της παραοικονομίας εμφανίζει δυσανάλογες τις θυσίες που συνεπάγεται για τους μισθωτούς εργαζόμενους η σταθεροποίηση. Τα προβλήματα αυτά είναι διαρθρωτικά, αποτέλεσμα της στρεβλής αναπτυξιακής πορείας που ακολουθήθηκε στο παρελθόν, ριζωμένα στις πρακτικές πολιτικής και στα πρότυπα συμπεριφοράς και δεν μπορούν να αλλάξουν από τη μία μέρα στην άλλη. Προσδιορίζουν όμως σε μεγάλο βαθμό την κατεύθυνση προς την οποία πρέπει να εντείνουμε τις προσπάθειες μας ώστε σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα της σταθεροποίησης να προσεγγίσουμε την επιθυμητή αναπτυξιακή πορεία.

Καθώς βαδίζουμε προς τη λήξη του σταθεροποιητικού προγράμματος είναι αναγκαίο να διαμορφώσουμε τις γενικές κατευθύνσεις οικονομικής πολιτικής για το 1988. Με βάση το βαθμό προόδου που έχει πραγματοποιηθεί στα διάφορα μέτωπα, την μέχρι τώρα εμπειρία, και τις αναμενόμενες διεθνείς εξελίξεις, η οικονομική πολιτική που τελικά θα διαμορφωθεί θα πρέπει να λάβει υπόψη τα ακόλουθα:

(i) την παγίωση των αποτελεσμάτων του σταθεροποιητικού προγράμματος με περαιτέρω μείωση του πληθωρισμού και του έξωτερικού ελλείμματος ώστε να μηδενισθεί η αύξηση του εξωτερικού χρέους,

(ii) την ανάγκη μεγαλύτερης προόδου στις άλλες προϋποθέσεις για υγιή αναπτυξιακή πορεία: την αύξηση της παραγωγικότητας, την επιτάχυνση της ανάκαμψης των επενδύσεων και τη συνέχιση με πιο γοργά βήματα των διαρθρωτικών μεταβολών που ήδη πραγματοποιούνται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, στο σύστημα φορολογικής επιβάρυνσης, στην οργάνωση και λειτουργία των αγορών,

(iii) τη στήριξη για περαιτέρω ^{σταθεροποίηση} προόδου στη δημοσιονομική και νομισματική πολιτική και σε σχετικά μεγαλύτερο βαθμό απότι στη διάρκεια του σταθεροποιητικού προγράμματος.

Διαμόρφωση οικονομικής πολιτικής γύρω από
Μεγαλύτερες τις γενικές κατευθύνσεις θα μπορούσαμε να αμβλύνουμε περαιτέρω τις ανισορροπίες, να επιτύχουμε κάποια ανάκαμψη στο ρυθμό ανόδου της οικονομίας, να αποφύγουμε την αύξηση της ανεργίας και να πραγματοποιήσουμε άλλο ένα σημαντικό βήμα στη δημιουργία των προϋποθέσεων για υγιή οικονομική ανάπτυξη.